

Nasha Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarijom za cijelu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carovine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu malo stvari, a nosloga svo pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglaš se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se ne vraćaju. Uredništvo i Odpravništvo nalaze se *Via Nuova N.º 1 piano I.*

Godina V.

U Trstu 16. Septembra 1874.

Broj 18.

Pogled po svietu.

U Trstu 15. rujna.

Kazali smo u posljednjem pogledu, da će našim gospodarom, bečkim centralistom, iza careva putovanja u Česku il odlagnuti, il pritešćati. — Borme im je odlagnulo, te sada posve prosto dišu, a tim više, što nije ni ono posve istinito, što su nekoje novine kazale, da je Car kardinalu Schwarzenbergu odgovorio glede crkve, da će ju štiti koliko to u njegovoj moći stoji. Iudi carev put neće Čehom od koristi biti, dapače reć bi, da će jih još više medju sobom zavaditi; pošto će dvie stranke, najme staro i mlado Česi, još žesće jedna na drugu napadati, na sve to veću radost i veselje svojih protivnikah. A to su već mlado Česi počeli, spođitjuć najme staro Čehom flasko, kog dări njihovim politickim Königgritzom nazivlju. Ako složni malo, dà, jako malo mogu, nesložni, neka niti nesnivaju o kakvom uspjehu; a to budi rećono, ne samo bratji Čehom, nego i ostaloj bratji ovamo na jugu, od izvora uzduž oiclog tioka Savina. Nego Slavono na slogu nagovarati, znači toliko koliko bob u stenu baciti, il Španjolce miriti.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Orosković).

I. Trešnjeva cvat.

Je li moguće, da oživljujući dah naravi, koji na tisuću načinah nasladjuje oko i srec čovječje može tolike mimoići, a da neočute nutarnju želju, promatrati snmu narav u njezinom živovanju?

Nije li čudnovato, da imade ljudih, koji zaista mnogo od naravi primaju, ali ne nastoje, upoznati se s njom?

Nije li velika nezahvalnost, uživati plod, a ne znati, kako dozrieva; veseliti se cvati, a ne pitati kako postaje; nasladjivati njom svoje oko, a ne poučiti o tom svoga duha?

Pa ipak jih ima žalibože dosta, koji čnda naravi diveć se samo gledaju, te u toj slasti zanemaruju duševnim pogledom iztraživati život naravi.

Spadaš li i ti, dragi čitaoče, medju ove, tad sam voljan u zgodno te vrieme opomenuti i pokušati, nebi li te mogao na bolji put privedi.

Trešnja se je razevatila. Kako živi svaka cvat; kako postaje ona plodom? Ova ćemo pitanja pretresti, ali ne samo ovim mrtvimi reći pismene pouke, već i ti, moj čitaoče, moraš se primiti posla te živu narav u pomoć dozvati.

Bit će ti dosta lahko; utrgni od prve trešnje cvat te nadopuni promatranjom ono na živoj naravi, što ti ja mogu samo mrtvimi rećmi opisati.

Ako si učinio, što sam te svjetovao, tad imaš ružicu u ruci.

Sta, reći ćeš možebit, ta to je cvat. Istina je, cvat je; ali cvat nije ništa drugo, no ruža. Ruža i cvat nisu dvie različite stvari, kao što to obično uzimlju pjesnici, koji nepoznaju naravi. Sve ruže jesu cvati. Ruža nije plod svoga ružičnoga stabla, već njegova cvat, koja je opredjeljena proizvesti plod; a plod nije ništa ino, nego poznati šipak, kog si bez dvojbe često putah vidio, ni neslućeć, da je on u svojoj mladosti nosio na svojoj bodljivoj glavici mirišeću ružu.

Budne je pako čovjek nebičan te za stvari samo tako dugo mari, dok ga zabavljaju ili mu koriste, s toga on drži uvjek ono za glavnu stvar u bilinskom svietu, što mu doprinya ugodnosti.

Mirišeću ili njegovo oko nasladjjuću cvat zove on cvietom te nemari za plod, koj je ipak najglavniji. On ubore ružu te jedva znade, da razoruje plod. Cvat pako, koja nije baš prehepa ili ne miriši ugodno nebroji niti medju cvieće. On nemari za nju već čeka na plod, da se ga užije, ako ga veseli ili ako mu koristi.

Trešnjova cvat je dakle ruža; dakako čedna ruža samo biele boje i bez okriepljućeg mirisa.

Dopisi.

U Kanfanaru mjeseca augusta.

Neima tomu mnogo godinah, što obadjoh skoro sve poglavitije istarske občine osim Otokah. Da li, kamo bi god stigao, vjere mi ne benećem, pao bi govor na Junta porešku, pa duše neudjoh, koja bi pohvalila navlastito nepristranost ove naše visoke oblasti. Isti njezini prvašnji pristaše većinom ohladniše u starom prama njoj počitanju držeć ju sasna nenarodnom.

PODLISTAK.

ODZIV IZAZIVU.

Od nekoliko vremena počelo se je iz susjednoga nam protivnoga tabora iz svih silah nabacivati se blatom na nas Hrvate i na našu hrvatsku u Istriji narodnost. Tko se još sieća posljednjih izborah za bečko carevinsko vieće, siećati će se i onih ružnih i nedostojnih sredstvih, kojimi se onda služahu neprijatelji našega narodnoga obstanka. Tako jedan od glavah njihovih ovako pišaše prijatelju si iz Rovinja u Barban, opominjuć ga na borbu: „... contro un partito, che sotto il falso manto di religione ci porta la lotta nazionale e la barbarie.“ Medjutim što pojedini listovi svakim danom u sviet trube bez inoga smjera, do li ružiti i grabiti za tudjim, od toga nas ni najmanje glava neboli, jer znamo da su zato uzdržani, kao i da takvi pasquilli niknu i zaćvive proko noći kao glive. Nu da će se protivnici naši sada, gdje se počeo narod hrvatski u Istriji nešto buditi, poslužiti i tiskopisom, koji na čelu nosi naslov zasjecajuć u znanost, poslužiti se dakle znanosću u svoje podle svrbe, toga nebi bili lje ni u snu povjerovali.

Ipak izadje pred neko vrieme slovi A. Coano u Rovinju svođić od 69 stranica, komu je naslov: „Saggio d'una geografia dell'Istria, compilata ad uso della studiosa gioventù da Bernardo Dr. Bonussai.“ Čini se, da cilj tomu djelu nije bila znanost, jer bi djelo inače izgledalo, već da imade tendenciju razejepati i baciti med

nas Hrvate jabuku razdora, u kom bi jedino oni želi, te ujedno opravdati se pred naobraženim svietom, zamazati mu oči sa par nadutih frazah i priesnih lažih. — Nije li možda to indirektan odgovor naših talijanskih susjedah na pravedne zahtjeve u carevinskom vieću našega zastupnika, Dra. D. Vitezica, u pogledu ravnopravnosti naše hrvatske narodnosti sa talijanskom? Nam se sve tako čini, a da opravdamo svoje mnenje, prorećetajmo to djelo od prve do poslednje strane.

Djelo je to razdjeljeno u dva djela. I. obći, II. posebni dio.

U prvom dielu daje nam pisac pod §. 1. pregled zemljopisni, a pod §. 2. obećaje naslovom dati pregled historični.

Označjuć granice pod §. 1. opaža se, da pisac nepoznaje jezika hrvatskoga, jer inače nebi bio hrvatska imena onako izružio. Služio se je knjigom njemačkoga, koja se u pogledu nas Hrvatah sa talijanskom nadtječe. Tako mjesto Slavnik piše Slaunick, mjesto Brložnik piše Berlosnig itd. Gdje je ime hrvatsko mogao provesti, preveo ga je jednostavno, nedodav mu pravoga imena ili bar prevedenoga njemačkoga. Tako piše „il Nervoso“ bez dodatka, „Cherso“, „Veglia“, bez hrvatskoga imena. Gdje nije znao provesti, tu je napisao rieć, kao da je čista talijanska, kao n. p. „il finno Recca.“ Bilo mu, nu da se u tvrdnji svojoj neprevarismo, svjedokom nam je već u tom 1. §. str. 7 stavka, gdje se opisuje nutarnost našeg poluotoka. Pisac nije mogao doćekati, gdje bi mogao brže uvrstiti nešto dosele nepoznata, već ertajuć poetickim uzletom divota razlikosti tla, ovako sam sobom zadovoljan uzklieć: „Raznovratno pućanstvo povećšava kontrast. Talijani, Rumunji, Slovjeni narećja slovenskoga, hrvatskoga, srbskoga, podieljeni u malene hrpe; te

Je li to obćenito pučko mnenje, za nju nipošto laskavo, pravo il krivo?

Ja ću ovdje navesti nekoliko njezinih činah minulih i sadašnjih jedino glede občine kanfanarske, pa neka bezpristrani čitatelji sude.

Nekoliko godinah županovao je u Kanfanaru kao Paša sad pok. Petar Basilisco. Što bi u 30 godinah svoje ravnodušne obćinske uprave nakupljeno i uređjeno po pok. vele štovanom županu Ivanu Basilisco-u, pod njegovim nasljednikom, Petrom Basiliscom, bi mrzko razbrkano. Diel obćinskih zgradah i konobah, u kojih su bili smješćeni njegovi konji i kočije, uživao je bez ikakva ovlašćenja, prevelikom štetom obćine; dohodei bratovšćinah, obćinskoga hambara, prava ribarenja na Limu i drugih glavnicaah bijahu pod njim držani u jednom jedinom računu i tim u jednom jedinom blagajniškom dnevniku!

Sljedeći događaj će svakoga uglaviti o djelovanju toga čovjeka.

Seljaci Šošici, koji borave sat i pol hoda daleko od župničke crkve Kanfanarske, pitali su obćinsku podporu za gradjenje kapelice i sduženog groblja. Župan Petar ugodio im, dade zgraditi četiri gola zida, krov i maleu žrtvenik; težake, kamenje, piesak, vožnju vapno, i ostala smagahu Šošici. Obćinska podpora je iznašala zbilja oko 1000 f.; a u obćinskih računih, što jih iznese župan Petar? potrošak nadilazio 4600 forintih! . . . Ostalki obćinskog poreza nakupiše se pod Petrom Basiliscom do 1600 forintih! S ovim vladale u kukavoj obćini osveta, nemir, propast, smetnja! — Njegovi nasljednici brinuli su se svakako liečiti staro rane i u tolik nored nvesti red; nu svimi njihovimi naporu nedostignuše svrhu, jer je obćina kanfanarska u ovo doba naprtjena sa 450 f. duga zaostavšoga od pok. župana Petra Basilisco-a! Hoćete li vi sad vjerovati, da je slavna porečka Junta naprav tog čovjeka, Kanfanarskomu puku odurena, predlagala kao jedinoga ustrojitelja Obćine kanfanarske?

Nit četo vjerovati, da je prigodom izbora novog župana, 14. prosinca 1869. Juntin član, Dr. Amoroso, stupio u izbornoj sobi kao podpiratelj izbora Petra Basilisco-a, i da je to u sličnoj okolnosti 19. srpnja 1873. opetovao Juntin predsjednik, Dr. Vidulić!

Nelaskam si nipošto, da ću psom noge naravnati, samo pitam, da li se takvim nonašanjom puku zadovoljava i pristojna bezpristranost dokazuju?

Na Žminšćeni 27. kolovoza.

Ovo novo izabrano zastupstvo obćinsko začu svoju težku radnju na 19. tek. mjeseca sjednicom, u kojoj med drugimi stvari bi predloženo, da se veća o nadometku (addizionale) što bijaše naprtjen ovim obćinarom tek. godine od bivšeg glavara, g. Jakova Maurovića za popravu ceste od S. Petra do Kanfanara. Po izkaznici posjednikah nije bilo moguće pravo razpoznati, tko je platio i tko nije, što bi plaćeno i što potrošeno; radi česa bi zaključeno, da odbor obćinski ili deputacion imade razviditi i u budućoj sjednici dati zastupstvu o tome dotično izvješće. Da pak naš siromašni kmet uvidi postupanje svojih obćinskih glavarah kojim bijahu doveta briga napredak i dobrostanje obćinarah, scienim shodno javiti štogod obširnije o tom nadometku.

Mjeseca ili februara ili marča tek. godine bi na trgu Žminjskom proglašeno, usljed naredbe e. k. kapitanata u Pazinu, da svaki posjednik imade počti popravljati svoj dio na Supetarskoj i Kanfanarskoj cesti. Premda je svaka robota zakonom dignuta, premda §. 79. obćinskoga zakona od 1863. propisuje, da se procjene sve službene radnje u obćini, pak da se polag poreza razdieli trošak i plaća gotovim novcem: tužan žminjski kmet, vazda pokoran zapovjedi, morade iti i dvie ure daleko kladom u ruci, motikom na ramenu, naćvicami pod pazuhom do ceste, tko sam, tko samo drug da popravi svaki svoj dio ceste, potrativši nekoliko dana u toj radnji. Nekoji od onih, koji su obićno privilegirani po čitavoj Istriji, nepristaše na zapovjed glavara, te zanemariše popraviti svoj dio ostavši mirno kod svoje kuće. Što se dogodi za tim? Evo što listice izmisle. Naprti se svim obćinarom brez iznimke nadometak od tri po sto na izravni porez, i to bez svakoga dozvoljenja od strane obćinskog zastupstva. Proti ovomu nezakonitomu postupanju svi kmeti, koji su svojim trudom popravili svoj dio ceste, digoše buku i viku i nekoji se suprotivise platiti. Radi česa dojdju žandarmi, koji pružahu svoju pomoć slugi obćinskomu, udarajućem suprotivnike svrhom, i kad to? U veliki tjedan pred vazmom i u ovoj gladnoj godini, gdje kmet nevoljan neimadjaše niti soli kod kuće. Na ovi način jedni kmet morade prije svojom mukom cestu popravljati i još novcem platiti za one, koji to zanemariše. Tako se krojila pravica u Žminju! Nekoji pak, koji su se znali licumierno preporučiti ovomu i onomu, nit su što platili nit jih je tko što platio. Što će o tom odlučiti odbor obćinski, hoću vam kašnje javiti.

U istoj sjednici bi još predloženo, da se veća o zaključku bivšeg zastupstva obćinskog, kojim bi odlučeno tražiti od Junte porečka 100 forintah za obćinu S. Ivana i 300 f. za Žminjsku kao podpora od 40,000 for. što je visoko e. k. popodstoljstvo namienilo u pomoć stradajućim Istrijanom. Polag pomenutog zaključka Junta dostavi ovomu obćinskomu uredu traženih 400 f. opazkom, da se pruža nevoljnim radajna i plati. Za tu svrhu izabranu bijahu dva odbora, za Žminj i S. Ivana, koja bi imala nevoljnim pružiti kakova djela i podpirati jih novcem. Žminjski odbor primo 300 f. i potroši je polag odluke Junte, ali odbor S. Ivana još čeka svojih 100 f. i kao da ce jih još dugo čekati. Jer se vidi iz predloga, da je ovu stotinu bivši glavlar obćinski porabio za drugu svrhu, uzkrativši tako pomoć stradajućem u S. Ivancu.

O tom obćinsko zastupstvo zaključih, javiti ovo postupanje Junti i upitati ju što kani odrediti proti ovoj nezakonitosti. Sad se željno očekiva ta riešitka, ali mislim, da će voda teško zapustiti svoje staro korito. Hoću da svršim moj dopis pjevanjem pjesme, što sam ju čitao u „Narodnom Listu“ Zadarskomu tek. mjeseca. Evo je:

Strižo ovo gospodaru svoga,
Tudjnih blagom sve sobi pazuri.
Još se hvati, dobro gospodari.
Teško vredi, gdi se misli iranu.
Teško dvoru, gdi se slugo bane.
Ter vladare i popovo hule,
A narodu jednou kožu gule.
Ludo rade, štogod ti urade —
Ali misle, da svo mudro rade —
Tko to neće, od tog ludu grade!

osamljeni, tamo sliveni u smjesu različitoga jezika, različite nošnje različitih obićajah, daju pokrajini razlikost karakterističnu itd. . . .

Tko tu nevidi tendenciju? Nu listajmo napried pred nama ležeći svežučić, da uzmogne i najkratkovidniji dovoljno opaziti smjer toga djelca.

Predjimo na §. 2. na „Pregled historični.“

Spomenuv razna mnenja glede imena Istre, prelazi pisac na samu historiju našeg poluotoka. Steća nas, da su ovdje obitali narodi keltički pomješani sa grćkimi, što si jih podvirgoše Rimljani god. 177. po I. pod svojim konzulom C. Claudiom Pulchrom. Pohvalio rimsko gospodstvo u ovih stranah, veli, da se je pučanstvo polatinilo. Propade zapadno rimsko carstvo 476, Istrija bude dio Odoakrove države. Za gospodstva iztočnih Gotah, da se je svim pravom o Istri reklo da je „...ures Italije.“

Rimsko i ovo sljedeće doba da je najsjajnije u povjesti Istrije. —

U borbi Bizantinacah s Goti, osvoji Istru Belizar god. 539. Po padu gotske države spadala je pod Ekarha ravenskoga te imala svog posebnog upravitelja, koji je u Puli stolovao. „Kada sv pako započele navale Longobardah i sljedeća Avarah i Slovjenah, nastavlja pisac, pokrajina izložena robljenju, maču i ognju tih divljih čoporah, u kratak čas vidje svrhu svog blagostanja, a početak dugih vjekovah pustoši.“ I to je sve, što tobože o nama govori u toj dobi. Dvim trećinam istranskoga pučanstva pisac nije našao vriedno niti par riečih posvetiti. Nopriistran povjestnik nebi bio pozabio zabilježiti dvojku selitbu Hrvatoh, koje spadaju baš u ovo doba, pod konac naimo VI. i početak VII. vieka. Kod prve bi bio

našao, kako se ovi od Avarah utjerani u planine, moradoše s njimi sdužiti te zadati sto judah Italiji i Istriji, gdje se u sjeverozapadnom dielu i naseliše. Kod druge selitbe Hrvatoh bio bi spomenuo, kako su, proterav Avaro, zauzeli ostale dielove Istrije. Pisac je dobrim i koristolim našao to mimoići, zna bo, da događaji oti zasjecaju u dobu seljenja narodah, u dobu, gdje su si narodi sticali prava i svojinu junačtvom, — vladala je sila jačega, sila oružja. Doba ta traje do konca IX. vieka, a mi Hrvati si do tada izvovejvasmo stahnu postojbiun. Nešto je ipak valjalo reći, pak pisac misli, da je zadaći svojoj zadovoljio, počastiv osvojenje Istrije po Hrvatih kratkim „navale divljih čoporah Slovjenah.“

Nadaljuje pisac u svom pripovjedanju, pak veli: „Godine 789. spade Istra pod Franke, kojim je vladao Karlo Veliki. Taj ju izručil na upravljanje vojvodi Ivanu, koji oduze gradovom stara posjedovanja i prava, proglašil feudalno uredjenje, a da obradi goleme predjele, poražene i opustošene s pretrpljenih provalah, počme preseljavati Slovjene, porazdjelivši jih kao najamnike (coloni) amo tamo po istranskom polju, na zemljah otetih gradovom i crkvam.“

Koliko nije tu sa malo riečih kazano! Zemlja bez pučanstva, opustošena, nu ne bez gospodara; jer joj gradovi, dakle živalj talijanski i crkve — opet rimske — dakle talijanske gospoduju. U tu zemlju uvlači vojvoda Ivan Slovjene, kao najamnike, bez ikakva dakle prava, do li prava stoći si rukama kornu suba kruha! Odkuda su ti Slovjeni? Koliko jih? toga pisac nespominje, jedino zaada da su najamnici, kakovi bi hotio (kako se iz čitava . . . da budu i danas istranski Hrvati.

Pazinska gimnazija.

Iz prvoga Programa preosnovane državne niže gimnazije pazinske doznajemo, da je ljetos bilo na onoj gimnaziji svega skupa šedeset djakah, i to u pripravnom razredu 9, u I. gimnazijskom 27, u II. 13, u III. 7, u IV. 4. Po narodnosti da su bila 3 Niemca, 44 Talijana, a 13 Hrvatah. Zao nam je, što nije metnuto u Programu, kako se zove i odkud su ti Talijani i ti Hrvati. Talijanski jezik je obligatan predmet samo za Talijane, a hrvatski samo za Hrvate; talijanski se jezik uči tri sata na tjedan u svakom razredu, a hrvatski samo dva, u pripravnom pako ni jedan.

Tko će da stupi u I. gimnazijski razred, mora dokazati da je svršio dobrim uspjehom IV. razred pučkih školah, povrh toga mora znati dobro čitati i pisati njemački, te poznavati u toliko njemačku slovnice, da mu nije teško predstavljati iz njemačkoga jezika na talijanski polaglje komade iz njemačke Čitanke, propisane za IV. razred pučkih njemačkih školah. U toj se naredbi čini očita krivica slavenskoj djeci, jer su prisiljena znati i talijanski, ako će da stupu u I. razred njemačke gimnazije, čim moraju iz njemačkoga jezika prevadljati na talijanski. To je proti zakonu, koji veli, da nebudi nitko dužan, dakle ni djeca, učiti se i drugi zomaljski jezik ondje, gdje se u zemlji govore dva ili više jezika. Zato mi protestujemo proti tomu u imo zakonu, pa pitamo, za što nije slavnomu gimnazijskomu učiteljstvu jednako, znala djeca prevadljati iz njemačko na talijanski ili na hrvatski jezik, samo da dokažu, da znaju njemački? Zar nije to, koliko zahtievati, da so hrvatska djeca potalijandje prije, nego će stupiti u njemačku gimnaziju? Mi nedvojimo ni najmanje, da će visoka vlada toj nepravdi voć na početku konac učiniti, ako neće da svijet reče, da so je složila s talijanskom u zemlji strankom proti nam i proti zakonu. Kad voć neimamo u Istri svoje gimnazije, neka nam bude barom slobodno, stupiti svojim jezikom u njezinu njemačku gimnaziju.

A sad ovo oglasa glede otvaranja buduće školske godine, što so čita na koncu rečenog Programa i u hrvatskom jeziku, koji priobćujemo, da iz njega i naši ljudi doznaju, što i kako im je učiniti, tko želi dati diete u školu, pak da so broj naših djakah na onoj gimnaziji pomnoži, kako so i pristoji prama broju našega u Istri naroda.

Oglas.

U počelu školske godine 1874-75 će so otvoriti na ovoj državnoj gimnaziji osim razredah, koji su dosele obstojali, t. j. osim pripravnoga i četirih gimnazijalnih razredah, i peti razred.

U nazvane razrede primat će so učenici 30. i 31. listopada mjeseca od 8 sati prije podne do 1 sata poslje podne, 31. listopada će bit i izpiti za primanje i opetovanje.

Radi upisa djakah neka so pazi na sljedeće stvari:

1. Od onih djakah, koji hoću u pripravnim razred stupiti, zahtieva se dobra svjedočba trećoga razreda pučke škole.

2. U prvi gimnazijalni razred smiju samo oni djaci stupiti, koji imaju dopust na ovoj gimnaziji isti razred opetovati, ili koji su pripravnim razred dobro svršili; a izvanski moraju dokazati, da imaju znanje onih predmetah, koji se uče u četvrtom pučkom razredu, i znadu ujedno njemačko čitati, pisati, sklanjati, spreći i prevadljati lahke odlomke iz njemačke čitanke 4. razreda u talijanski jezik. Onaj, koji ovaj izpit dobro ne učini, valja da ide u pripravnim razred.

3. Primanje u druge razrede bit će, kao do sada, t. j. usljed valjane gimnazijalne svjedočbe ili usljed dobro položenog izpita za primanje. Taj izpit mora položiti na svaki način onaj učenik, koji nije bio do sada upisan na nikoji austrijansko-ugarskoj gimnaziji.

Matica Hrvatska.

Matica ilirska, utemeljena godine 1842. promienila je svoj smjer i prama tomu, od 4. svibnja tek. godine 1874., prozvala se „Maticom hrvatskom.“

Bivša „Matica ilirska“ od ono doba sve do nedavno bila je u Hrvatskoj jedina njegovateljica i promicateljica i znanstvene i gradjanske i pučke knjige. Sad se znanstvenom knjigom bavi Akademija, pučkom Društvo svotojeronimsko, a knjiga gradjanska iliti srednja kao da nije imala nigdje svojega navlaštnoga zastupnika. U spravi dakle narodne prosvjete kao da je falilo jedno kolo. To kolo je odsad unapred namnila vititi preobražena i prekršćena Matica hrvatska, pa u to ime poziva u svoje članove sve prijatelje napredka i naobrazbe našega naroda. U tu svrhu evo im nekoliko poglavitijih paragrafah iz njezinih najnovijih ustanovah:

„I. Smjer i sredstva.

§. 1.

Dosadanje društvo „Matica ilirska“ zvat će se „Matica hrvatska“, na koju prelaze sva imovinska prava i obveze „Matice ilirske“, te kojoj je poglaviti smjer:

- širiti koristne nauke, na koliko ne spadaju na strogo znanstvenu i pučku knjigu;
- unapredjivati hrvatsku lepu knjigu (beletristiku); a uza to prama dosegu sredstva;
- unapredjivati glashenu i likovnu umjetnost (slikarstvo i kiparstvo);
- podpomagati domaće zaslužne pisce i umjetnike, a ponajprije članove ovoga društva na književnom radu i na nevolji;
- namicati pomoć njihovim udovicam i sirotam.

§. 2.

Sredstva su „Matici hrvatskoj“:

- kamati od glavnice;
- godišnji prinosi članovah radnikah i prinosnikah;
- prihodi od razprodaje izdanih knjigah, od čitacih i drugih zabavah; te napokon
- darovi.

II. Članovi, njihova prava i dužnosti.

§. 3.

Članovi su „Matice hrvatske“:

- Zakladnici (utemeljitelji), koji na jedanput ili na deset rokovah za pet godinah platiše ili plate u društvenu blagajnu 50 for. a. vr. ili ako su juristične osobe, 100 for. a. vr.
- Radnici, koji ako nisu zakladnici, plaćaju svake godine 3 stot. prinosu, te koji so osim toga obvežu unapredjivati smjer društva svojom književnom ili umjetničkom radnjom, štanjem na zabavah, zajedničkim radom u strukovnih odborih ili imim načinom prama ustanovom §. 1.
- Prinosnici, koji plaćaju svake godine 3 stot. prinosu, a nikakve so druge dužnosti nepodhvaćaju.

§. 10.

Zakladnici, radnici i prinosnici dobivaju dok žive a juristične osobe dok kao takove obstoje, sve knjige, koje društvo svojim troškom izdaje, bezplate; samo ako bi troškovi izdavanja bili veliki platiti će matičeri dielomičnu kupninu, koju za svaku takovu knjigu ustanovi zajednički odbor.

Trošak odpreme namirivat će oni matičeri, koji tim putem dobivaju knjige.“

Ako je istina, da nijedan narod nemože napredovati nego ujedinjanimi silami, nam netreba trošiti mnogo rieči, da sklonimo i naše čitatelje, da što u većem broju stupe u to društvo. Kako vido, polakšice su velike, jer mogu biti društvenici ne samo članovi utemeljitelji, nog i oni, koji plaćaju na godinu 3 t. Tko želi postati članom, neka prijavi svoj pristup predsjedničtvu društva do mjeseca listopada. Odsad unapred neka nebude ni jednoga Hrvata ni u kraljevini ni izvan kraljevine, koji nebi bio članom ovoga il onoga društva il više njih, svaki prama svojemu stališu i mogućstvu. Eno društvah na sve strane za svih i svakoga, a nam je skrajna sila, obraniti se dvojici naših najvećih neprijateljab, neznanstvu naime i siromaštvu. Naši nam susjedi na jugu i sjeveru očito priete, ako se neizobrazimo u najkraće vrijeme, da će bit prekasno. Tko je dakle rad sebi i svojemu narodu, neka stupi što prije u jedno il drugo kolo narodne prosvjete.

Imenik društvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Anton Spindić plovau u godišnji prinos f. 5, Antun Puž duh. pomoćnik u god. prinos f. 3, Vicka Spindić u god. prinos f. 1, Ivan Došković Kotešić u god. prinos f. 1, svi u Mošćenicah — Antun Korlević filozof u Sv. Ivanu u god. prinos f. 1, — Marko Cezar medicinar u Karlovcu u god. prinos f. 3. — N. N. u god. prinos f. 12, Ivan Legat katehet u god. prinos f. 1, oba u Trstu. — Josip Šušćević kanonik u god. prinos f. 2, Valerijan Zuvidić šin. konc. u god. prinos f. 1, oba u Zagrebu. — Franjo Bole obć. tajnik u god. prinos f. 1, Franjica Jurinčeva u god. prinos n. v. 50, Mario Jelušić u god. prinos f. 1, Josip Ciotti trgovac u god. prinos f. 1, Ljudevit Jelušić posjednik u god. prinos f. 1, Tone Jurinae trgovac u god. prinos f. 1, Jakov Cerovac posjed. u god. prinos f. 1, Luka Možina duh. pom. u kapital f. 1 u god. prinos f. 1, Josip Dukić umir. plovau u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, A. P. Dukić u god. prinos f. 2, Antun Dukić posjednik u god. prinos f. 1, Ivan Jurina posjednik u god. prinos f. 1, Josip Glavac učitelj u god. prinos f. 1, Ivan Karlavariš posjednik u god. prinos f. 1, Antun Jelušić posjednik u god. prinos f. 1, Josip Stefan obć. pisar u god. prinos f. 1, svi u Kastvu. — A. Fodor medicinar u god. prinos f. 1, I. Beil medicinar u god. prinos f. 1, Mijo Koprivnjak grad. zastup.

u god. prinos f. 1, Ljudevit Jurinae pravnik u god. prinos f. 1, Adolf Jurinae filozof u god. prinos f. 1, svi u Varaždinu. — Viktor Bačić plovac u Veprinac u kap. f. 3 u god. prinos f. 2. — Jakov Mezek kapelan u Brgudu u kap. f. 3 u god. prinos f. 2. — Anzelm Zajec kapelan u Munah u god. prinos f. 1. — Franjo Šabec obč. glavar u god. prinos f. 1, Antun Rogac kapelan u god. prinos f. 1 oba u Podgradu. — Ivan Obalo plovac u Kozljaku u god. prinos f. 1. — Josip Orbanic u Lanišćah u kap. f. 1 u god. prinos f. 1. — I. R. u god. prinos f. 1, Juraj Ružić trgovac u god. prinos f. 1, Franjo Kresnik gimn. prof. u god. prinos f. 1, svi na Rieci. — Leopoldo Ivančić dub. pom. u Malom Lošaju u god. prinos f. 1. — Nikola Frančić u Pagu u god. prinos f. 1. — Dragutin Dukić lečnik na Voloskom u god. prinos f. 1. — Seb. Pipp obč. glavar u Šopianah u kap. f. 3 u god. prinos f. 1. — Ivan Vlah posjednik u Jušćih u kap. nvč. 40 u god. prinos f. 1. — Ivan Bačić posjednik u Jurčićih u god. prinos nvč. 30. — Franjo Ravnik plovac u Kortah u god. prinos f. 2. — Milan Grloci pravnik u Beču u god. prinos f. 1. — Rajmund Jelušić dub. pom. u Pićnu u kap. f. 5. — Blaž Košara bogoslov u Promontura u god. prinos f. 1. — Josip Plegar žup. upravitelj u Humu u kap. f. 5. — J. Z. u Ketrari u god. prinos f. 1. — Ante Kalac bogoslov u Pazinu u god. prinos f. 1. — Nikola Bilić župnik u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Petar Bogović župnik u miru u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Juraj Turčić župnik u miru i kan. u god. prinos f. 1, Paval Milčević kapelan u god. prinos f. 1, svi u Dobašnici.

Svota f. 107.20 nvč. — Ukupno sa zadnjom svotom f. 1063.60.

Književne viesti.

Upravo je izišla **Danica**, koledar i ljetopis društva svotojeronimskoga za prosta godinu 1875., XVI. naimo knjiga pučke knjižnice, što ju izdaje rečeno velezaslužno društvo. Kao uvijek tako i sada „Danica“ je pravi biser u nizu svotojeronimskih knjigah, pak ju nemožemo nego preporučiti što toplije našim čitateljima i za to, što imajuć 164 strane nestoji nego samih 40 novč. Evo joj bujna i veoma korisna i zabavna sadržaja:

Prosta godina 1875 — Visoka kraljevska kuća — Abecedni priegled imenah svetačkih — Koledar — Ljetopis društva svotojeronimskoga. Sastavio Dr. Gj. Posilović — Pokrovitelj, odbor, povjerenici i novi članovi društva svotojeronimskoga — Zastave u Hrvatskoj. Spjevao I. Trnski — Stolna crkva u Djakovu (sa slikom) — Nadbiskup Mihalović (sa slikom) — Ban Mažuranić (sa slikom) — Biskup Strossmayer (sa slikom) — General baron Mollinary (sa slikom) — Istarski se Hrvati brate, Spjevao I. Trnski — Ivan Siromanić. Poveda P. Bučar — Dubrovnik mirotvor. Spjevao I. Trnski — Pomoć Siromanom. Rieč biskupa Strossmayera — Dvie narodne pjesme. Spjevao I. Trnski — Društva za umjerenost. Napisao Dr. I. Rieger — Bolje umjeti nego li imati. Pripovieda I. Trnski — Čarobije i coprije. Napisao Dr. B. Šulek — Oskudica vode po hrvatskom Krasu. Saobćio I. Trnski — Kakova će biti godina 1875? — Koristne svaštice. Sabrao I. T. — Dvie pripoviedice — Sajmovi.

Različite viesti.

* **Carevinsko vieće**, kako se čuje, odprieti će se od 15—20 dojučega oktobra.

* **Istarski sabor**, koji započe svoje djelovanje dne 19. pr. mj. bi 8. tekuega, dakle poslie samih 19 danah obstanka, zatvoren.

* **Austrijska polarna ekspedicija**. Naši će se čitatelji spominjati, da je g. 1872. odjadrio austrijski brod „Tegetthoff“ prama sjevernom polu, da preišće sjeverno more. Od dugo jurve vremena nije se već baš ništa za taj brod znalo, dapače u obće se je mislilo, da se je izgubio sa svom svojom mornaricom. Al oto dne 4. Septembra t. g. dojde iz Kristianije telegrafična viest na vojno ministarstvo, gdje se veli, da je brod g. 1872. propao u ledu. I jer nije nikako bilo moguće osloboditi ga iz leda, morali su ga zapu-

stiti i upotrebiti za dalje putovanje saonice iliti šlite, na kojih se vozahu celihi 96 danah. Kad prispjebu k Novaji zemlji, sreće se sa ruskim ribarskim brodom, kojim prispješe u Norvežku. Izuzamši makinistu Križ-a, koji je od subolobe na putu preminuo, svi ostali su živi i zdravi. Na sjeveru 83.° našli su veliku suhu zemlju, kojoj nadjenuse ime Franjo Josipa. — Evo našim čitateljem imena onih hrabrih, koji su se bili odvažili na onako dalek i pogibeljan put, te se evo sada slavodobitno u svoju domovinu srećno vraćaju: Vodja ekspedicije: Weyprecht, c. k. morn. ratni poručnik; Brož, Čeb, c. k. pom. oficir; Orel, Čeb, c. k. pom. oficir; Dr. Kepes (Magjar) lječnik; Payer, nadporučnik i izvrstan geogra; Kapetan Lužina, kapetan mornarice, rodom iz Cresa. Mornari: Falešić iz Kraljevice, Stiglić iz Bakra, Marola iz Rieke, Večerina iz Lošinja, Zanimović iz Lošinja, Martinolić iz Lošinja, Katarinić iz Lošinja, Palmić iz Lovrana, Sucić iz Voloske, Letis iz Voloske, Lukinović iz Brača, Scarpa iz Monfalkona, Orasch iz Gradae, Demeter iz Ugarske, Klotz Tirolae, Haller Tirolae, Stenersen, kito-lovac iz Norvežke. — Dakle između 23 ovih hrabrih, 14 je naših!

* **Imenovanja na zagrebačkom sveučilišću**. Nj. c. i kr. apost. Velicanstvo blagoizvoljelo je previsnjim riešenjem od 24. kolovoza o. g. na sveučilišću Franje Josipa I. u Zagrebu premilostivo imenovati: Na fakultetu bogoslovnom redovitim javnim profesorom za učiteljsku stolicu bogoslovja pastirskoga Dr. Martina Stiglića, profesora bogoslovja na senjskom biskupskom liceju; zatim izvanrednimi javnimi profesori: za učiteljsku stolicu obćeg diela dogmatike Dra. Josipa Stadlera, profesora na zagrebačkom nadbiskupskom liceju; za učiteljsku stolicu crkvene povjesti Dra. Josipa Riegera, profesora na nadbiskupskom liceju u Zagrebu; za onu erkvonoga prava Dra. Ivana Koharića, profesora na ženskoj preparandiji u Djakovu; i za onu bogoslovoga morala, Dr. Feliksa Suku, profesora vjerouke na višoj gimnaziji u Zagrebu. Nadalje na pravo i državoslovnom fakultetu redovitim javnimi profesori: za učiteljsku stolicu gradskoga prava odvjetnika u Spljetu, Dra. Kostantina Vojnovića; za onu obće povjesti prava privatnoga docenta na sveučilištu u Pragu, Dra. Jaromira Handla; a izvanrednimi javnimi profesori: za učiteljsku stolicu statistike Dra. Franju Vrbanića, namjestnoga profesora obćestvo pravoslovne akademije u Zagrebu; za onu erkvonoga prava Dra. Luku Marjanovića, namjestnoga profesora obćestvo pravoslovne akademije u Zagrebu.

* **Istarska željeznica**. Čitali smo prošlih danah u „Osservatore Triestino“, da je ovo c. k. Namjestništvo uvidivši neurednosti, koje se sgadjahu na istarskoj željeznici od strane onoga upraviteljstva, odredilo: da se odsle unapried nesmie više plaćati radnikom s markami, da se hrana prodavati ima u konobah jedino polag cione (tarife) javno izložene i od dotične vlasti potvrđene, da činovnici željezničkog nadgledništva i činovnici obćinah imaju paziti na dobru i vriednost hrane, da se što prije moguće pribavi veći broj zdravnikah (ljeakarah), te da se podignu bolnice za nemoćne radnike iliti težake u Buzetu, Lupoglavu i Pazinu. — Nu žao nam je ovdje zabilježiti, da se ovi zakoni, kako čujemo, bar dosle posve neovršuju.

* **Austrijsko topništvo**. Poznato je, da Austro-Ugarska jošte uvijek rabi u svojoj vojsci topove svoga domaćega stroja; dočim je Prusija jurve odavna zamjenila svoje sa onima glasovite Kruppove tvornice. Onomadno u Novomjestu kod Beča nekoji strukovnjaci Generali i častnici učinise pokušaje pucajući s naših topovah i s Kruppovih, te kako pišu ispoznalo se, da su austrijski topovi naprama Kruppovim prava djetinja igra! Neima indl dvojbe, da će ovo iskustvo presiliti vojnu upravu naše drzave, da si što prije bude moguće pribavi novo valjano topništvo. Pa se već sada računa, da će država u to ime morat potrošiti do 40 milijunah for. t

* **Govedja kuga** se je opet pojavila u Varaždinskom okružju.

* **Bečko sveučilište**. Na bečkom sveučilištu bilo je prošle godine upisano 7527 slušateljah, i to u zimskom polugodištu 194 bogoslova, 1619 pravnikah, 1109 medicinah i 880 filozofah i liekarnikah, u ljetnjem polugodištu, 184 bogoslova, 1571 pravnik, 1036 medicinarah i 822 filozofa i liekarnika.

Opomena. Uljudno molimo sve one naše predbrojnikke, koji nam još nisu poslali predplate za drugo ili za prvo polugodišće, da to što prije učine.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Septembra 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (ceklini)	5.24 $\frac{1}{2}$	5.25	5.24 $\frac{1}{2}$	—	5.24	—	5.27 $\frac{1}{4}$	—	5.21 $\frac{1}{2}$	5.22 $\frac{1}{2}$	5.23 $\frac{1}{2}$	5.23 $\frac{1}{2}$	—	5.23 $\frac{1}{2}$	5.23	—
Napolconi	8.80 $\frac{1}{2}$	8.80 $\frac{1}{2}$	8.79 $\frac{1}{2}$	—	8.80	—	8.80 $\frac{1}{2}$	—	8.80 $\frac{1}{2}$	8.80 $\frac{1}{2}$	8.80 $\frac{1}{2}$	8.80	—	8.80 $\frac{1}{2}$	8.80	—
Libre Inglesko	11.05	11.05	11.05	—	11.08	—	11.00	—	11.05	11.05	11.05	11.04	—	11.05	11.04	—
Srebro prid (aggio)	104.65	104.65	104.65	—	104.65	—	104.65	—	104.65	104.65	104.65	104.75	—	104.75	104.70	—